

polític català postprocés. No és casualitat que en l'època del retorn a certa pau autonomista, s'hagi proposat l'estudi i la publicació d'una biografia d'un personatge marcat per un altre procés, en aquest cas de transició o transacció postfranquista, i que va comportar el fracàs dels seus plantejaments polítics en el curt termini. Cal anar amb compte, per tant, en una visió com a refugi de Culleré, en la idealització del personatge convertit en un exemple de com, malgrat el fracàs d'un context advers, el temps ens genera el miratge, la posició intel·lectualment còmoda, de creure que, en el fons, tampoc no passa res per perdre o fracassar i que amb el pas dels anys el temps posa tothom al seu lloc. Tinc la sensació que això no és el que hauria volgut el biografiat. El lleidatà il·lustre hauria continuat lluitant i no s'hauria resignat davant del fracàs. Refugiar-se en la idea que com nosaltres ja n'hi ha hagut d'altres en el passat és fer una lectura possible del personatge —cosa que l'autor no proposa, però que es pot produir fàcilment. En qualsevol cas, la proliferació de llibres profundament afectats per una visió de la història des del present és i continuarà essent habitual en els anys que ens ha tocat viure.

El llibre és, en definitiva, una aportació útil al coneixement dels moviments d'oposició al franquisme

de la Lleida d'entre 1948 i 1975, i a la història d'uns segments de l'espectre polític que, malgrat ser majoritaris en la mobilització, demostraven ser minoritaris en els resultats electorals. La biografia de Culleré és un llibre imprescindible per entendre la trajectòria del FNC a les terres de Lleida però també a tot Catalunya, i és ineludible per comprendre els fracassos de l'independentisme dels anys setanta i vuitanta, així com dels processos de configuració de les hegemònies polítiques durant la transició i el postfranquisme, que prefiguren el sistema polític autonòmic català de la segona meitat dels anys vuitanta i la dècada dels noranta.

Marc MACIÀ FARRÉ
Universitat de Lleida

COSTA, Lluís (2021). *Prensa comarcal. La memòria de la vida quotidiana de Catalunya*. Barcelona: Associació Catalana de la Premsa Comarcal (ACPC), 249 p.

Arran de la importància de l'associacionisme a Barcelona, des de la seva perspectiva històrica en el sector de la comunicació a Catalunya es té en compte la llarga tradició associativa existent a Catalunya, tant des de l'àmbit professional com en altres

terrenys de la vida ciutadana. Avui en dia, la multiplicitat, pluralitat i riquesa de l'associacionisme a Catalunya forma part indissoluble del que es coneix com a «societat civil catalana». En aquesta ressenya volem destacar l'activitat de l'Associació Catalana de la Premsa Comarcal (ACPC) durant els seus quaranta anys d'existència, i remarcar que la tradició periodística a Catalunya s'ha caracteritzat per la seva profunda vocació comarcal i, per tant, de proximitat. És a dir, la premsa comarcal és, en definitiva, la modalitat catalana de premsa local, entesa així des de la mateixa aparició de la premsa a Catalunya com un fenomen modern de comunicació. (Guillamet, 1983).

En la introducció del llibre, el doctor Lluís Costa de la Universitat de Girona ens manifesta que la comunicació local inserida en el context global representa, en l'època tecnològica, la confirmació d'una realitat: l'articulació i la pervivència de les identitats locals i nacionals, i una excel·lent manera de prendre consciència individual i col·lectiva. En definitiva, Catalunya té l'exclusiva d'aquest model comunicatiu, la premsa local i comarcal és una singularitat pròpia del territori català. El llibre comença amb una primera part que fa referència a la interpretació històrica de Catalunya a través de la premsa. En què el professor

Lluís Costa destaca els orígens de la premsa comarcal i el seu model de periodisme propi i característic de Catalunya, just en el moment transformació industrial, del creixement del capitalisme i la concepció de la societat de comunicació de masses. En concret, l'espai territorial català serà d'entrada l'element identificador d'aquest model periodístic. Val la pena dir que la premsa comarcal tenia un paper destacat en la normalització de la llengua catalana; com que era un instrument de comunicació veïnal, utilitzava, com és lògic, la llengua catalana com a vehicle de transmissió.

En el següent capítol ja es descriu la manipulació i el control del franquisme en totes les publicacions de premsa. És a dir, la premsa era un instrument al servei de l'estat. En els primers anys del franquisme la censura s'exercia de forma indiscriminada i radical. S'atribuïa a la nova premsa la tasca informativa d'inculcar ideologia en divulgar allò que al govern, com a representant i intèrpret legítim del sentir «nacional», li interessava dir en cada moment. A més a més, la Llei Fraga, Llei de premsa i impremta de 1966, se situava entre la llibertat de premsa dels països occidentals i la repressiva Llei de premsa de 1938, i es fonamentava en la reiterada —i manipulada— concepció franquista de «libertad con orden».

La nova Llei de premsa no posava les coses fàcils a la incipient premsa local i comarcal, ja que s'exigia uns mínims de professionalitat concretats en la presència d'un director periodista titulat, amb residència a la població de la publicació, així com un nombre mínim de redactors també titulats, amb contracte laboral i seguretat social. En el tercer capítol es descriu el període de transició, l'efervescència política, conscienciació social i l'eclosió periodística. En segon lloc, també es realça el paper de la cultura com l'ànima de la premsa local i comarcal. El ram de la cultura continua representant l'origen de moltes publicacions. És a dir, un denominador comú en les publicacions que emergien: substrat cultural, interès per la realitat més propera i, sobretot els joves, als quals la dictadura els havia limitat la vida social, política i cultural.

En tercer lloc, Costa situa la premsa municipal, entre el control i el model d'informació local. En el quart capítol s'analitza el paper de la comunicació local en l'època de la globalitat. Tanmateix, l'adaptació als nous formats digitals, per part de la premsa comarcal, va ser una transició costosa per als mitjans locals, accentuada per la crisi financera de 2008, que va reduir els pressupostos de publicitat. En la segona part del

llibre s'exposa el paper de l'ACPC en la gestió i defensa del patrimoni periodístic català. En concret, en el cinquè capítol l'autor ens destaca la història de l'ACPC i la importància de l'organització del I Congrés de Premsa Comarcal, celebrat a Canyamars (Maresme) els dies 15, 16 i 17 de maig de 1981, del qual sorgiria l'ACPC. En segon terme, es va celebrar l'Assemblea constituent que es va reunir a Vic l'11 de desembre de 1982, i ja en va sortir la primera junta de govern de l'entitat i el seu primer president Josep Masoliver, del bisetmanari *El Nou 9*, d'Osona i el Ripollès. El nombre total de publicacions adherides era de 133.

Una de les grans finalitats de l'associació era obtenir publicitat per donar viabilitat a la premsa comarcal. A més a més, actua com a defensa gremial de la premsa comarcal en tot el territori de Catalunya. De l'activitat de l'ACPC cal destacar l'Assemblea celebrada a Vila-seca i Salou del 28 de gener de 1984 i el seu paper en la signatura d'un conveni entre la Generalitat i l'agència EFE per crear un servei informatiu en català. També convé ressaltar que en el II Congrés de Premsa Comarcal a Figueres, del 23 al 25 de maig de 1985, es va plantejar la necessitat de crear una agència d'informació comarcal. Tretze anys més tard es va crear l'Agència

Catalana de Notícies (ACN), amb l'objectiu de donar als mitjans locals i comarcals catalans un servei multi-mèdia per internet.

En el sisè capítol l'autor ens descriu el paper de l'ACPC com a dinamitzadora de la comunicació a través de l'organització de congressos i els seus espais de reflexió i reivindicació en l'àmbit de la comunicació. L'organització, cada quatre anys, del Congrés de la Premsa Comarcal ha permès a l'ACPC establir marcs referencials on exposar i discutir les inquietuds de la premsa de proximitat, i fins i tot per defensar el paper de la llengua catalana en els mitjans de comunicació. Com ara les trobades de Joves Lectors, per establir lligams entre els estudiants de periodisme i la premsa comarcal. Un altre exemple és la creació del Dia de la Premsa Comarcal: des de 2014 se celebra cada 14 de novembre una jornada de projecció i anàlisi, de debat i reflexió sobre aquest model informatiu descentralitzat. Una altra acció estratègica de l'ACPC va ser, el 28 de novembre de 2008, la I Jornada de la Plataforma Interuniversitària de Premsa Comarcal, a Morella, on es reuniren 12 universitats dels territoris de parla catalana. La intenció d'aquesta activitat era crear un espai de diàleg entre la universitat i els mitjans per tal de compartir experiències i coneixements.

En darrer terme, val la pena dir que la premsa gratuïta està poc representada a l'ACPC, ja que els seus estatuts especifiquen que no en poden ser membres les publicacions de contingut essencialment publicitari ni amb distribució gratuïta. L'últim capítol ens descriu el món de la premsa comarcal des de la percepció de l'ACPC. Com destaca l'autor del llibre, «En la dicotomia entre comunicació local i comunicació global és important inserir el concepte d'identitat cultural, el qual expressa un sentiment de pertinença a un lloc, a una època i a una comunitat» (2021:130). És a dir, aquí resideix el gran valor de la informació de proximitat i se'n reivindica la importància per reafirmar els trets d'identitat amb aquesta societat més local i, alhora, més global. Tanmateix, convé ressaltar els continguts com a elements definidors de la premsa local, tant en l'imaginari col·lectiu com en la realitat quotidiana. Dit amb altres paraules, els continguts locals són la memòria de la quotidianitat d'una comarca o d'un municipi.

D'altra banda, el llibre parla de la figura del comunicador local i la seva supervivència entre el voluntarisme i el professionalisme. La seva principal virtut és que té accés directe a les fonts, domini de l'entorn immediat, capacitat real per generar debat i

participació ciutadana. L'autor exposa que el principal risc del periodista local és la ingerència o pressió dels poders locals. En resum, el domini de la proximitat, les fonts dels periodistes han de ser properes: persones, institucions i organismes que facilitaran la informació que necessiten els mitjans per subministrar notícies. A més a més, copsar l'opinió de la gent del carrer és una estratègia immillorable per activar la participació directa en els mitjans. També convé ressaltar que la publicitat és una de les principals fonts de finançament de les publicacions de proximitat. En concret, la publicitat pròpia del teixit econòmic local.

En darrer terme, cal comentar que l'excés d'informació dels mitjans generalistes té com a contrapunt l'altra oferta, la local i la comarcal, on uns receptors àvids de coneixement i d'informació generaran una, si més no, sostinguda demanda d'un producte gairebé insòlit en les propostes generalistes. La proximitat és, doncs, el principal valor que fa albirar el futur de la premsa local i comarcal amb moderat optimisme. Així, doncs, de la lectura del llibre de Lluís Costa, un exhaustiu estudi de la premsa comarcal catalana, podem concloure que la informació del que passa al costat de casa nostra cada vegada serà més important, perquè cada comarca,

cada poble, té una problemàtica diferent i, en conseqüència, existeix la necessitat que algú ho expliqui, la qual cosa crea un vincle.

Adrià VIDAL SANTORUM
Universitat de Girona

ORDEIG, Ramon (2023). *Diplomatari del monestir de Sant Martí del Canigó (segles X-XI)*. Revisat i prologat per Aymat Catafau i amb un epíleg de Narcís Garolera. Vic: Arxiu Biblioteca Episcopal de Vic, 334 p.

L'autor d'aquest llibre, Ramon Ordeig, és sobradament conegut. Excel·lent historiador medievalista, especialitzat en l'escriptura i la cultura altmedieval, ha dedicat una especial atenció a la història de l'Església de l'època carolíngia i comtal. La seva tesi doctoral, publicada amb el títol *Les dotalies de les esglésies de Catalunya (segles IX-XII)* (4 vol., 1993-2004), que va ser l'orgull del seu director, el doctor Manuel Riu, va marcar època. Des de llavors, els anys noranta, el doctor Ordeig no ha parat d'oferir a la comunitat científica monumentals edicions de documents que fan les delícies i faciliten el treball dels investigadors medievalistes d'arreu del món. A la col·lecció